TALESØJLEDAG OM KOGNITIVE VANSKELIGHEDER 2026

Hvordan kan vi tilrettelægge undervisningen med udgangspunkt i et fælles tredje og derved aktivere personens egne kræfter i hjerneskade-rehabiliteringen?

Helene Callisen
Logopæd, Center for Specialundervisning for Voksne, København

Disposition

01 Hvem er jeg?

02 Fra genoptræning til rehabilitering

03 Kommunikation afhænger af mange faktorer

04 Det fælles tredje

05 Drama- og læseholdet i praksis

06 Opsamling

Hvordan kan vi have en rehabiliterende tilgang?

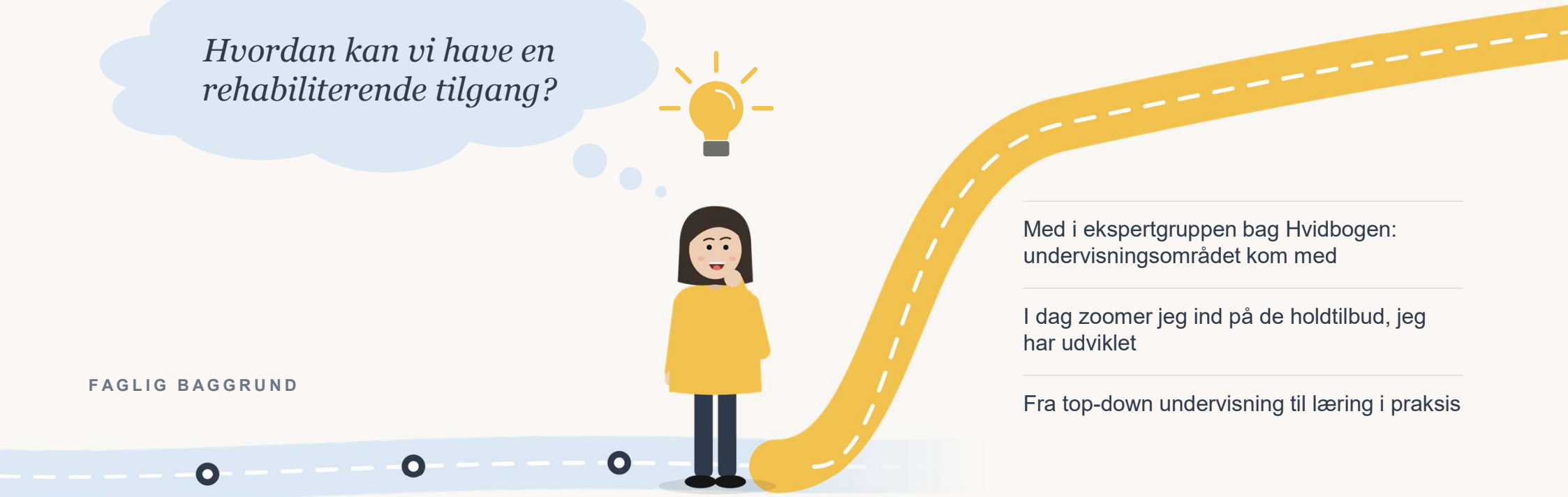

FAGLIG BAGGRUND

Dramaskolen i København

Cand.mag. I dansk og pædagogik

PD i specialpædagogik

Med i ekspertgruppen bag Hvidbogen: undervisningsområdet kom med

I dag zoomer jeg ind på de holdtilbud, jeg har udviklet

Fra top-down undervisning til læring i praksis

Jeg står på skuldrene af

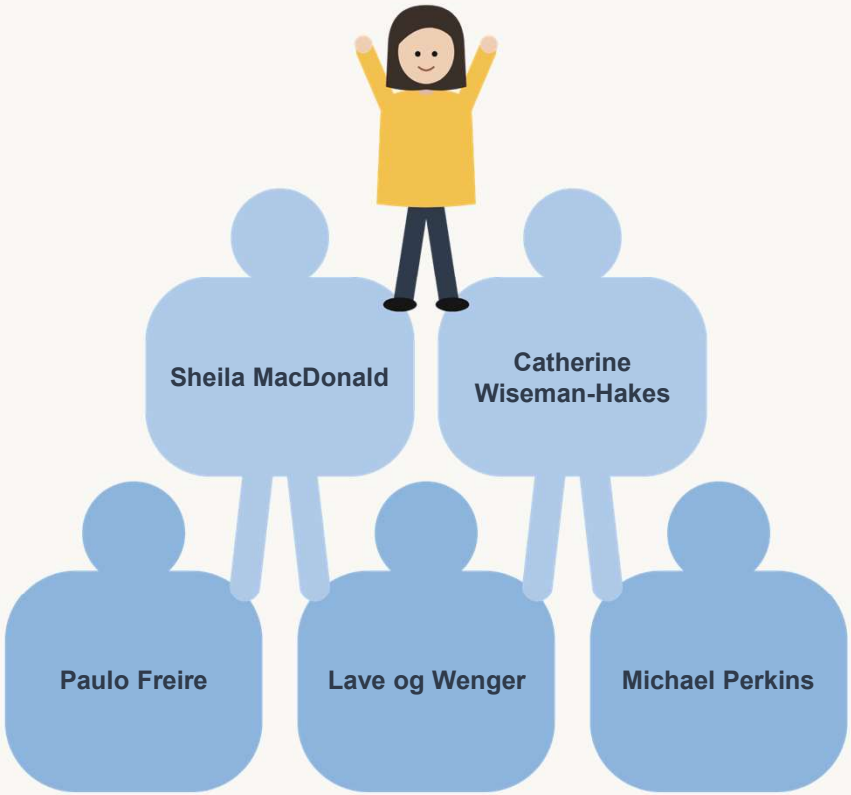

Fra genoptræning til rehabilitering

FRA

Kropsniveau

→

TIL

Aktivitets- og deltagelsesniveau

Formålet med vores indsatser

At muliggøre et meningsfuldt liv med bedst mulig aktivitet og deltagelse, mestring og livskvalitet.

Mindset:
ICF og recovery

Personlig recovery

»Den proces den enkelte går igennem for at opnå et meningsfuldt liv med de begrænsninger en (psykisk) sygdom kan medføre«

Overlæge og forsker Lene Falgaard Eplov, Neurodagen 2018

Model for kommunikationskompetence

Contextual Domain: Communication Partners (Familiarity, Role, Tenor) + Task Factors (Goals, Demands), Environment

Individual Domain

Pre-injury (age, sex, intelligence, learning, culture, language, communication style)

Injury (etiology, severity, stage)

Self Regulation / Control Functions

Cognition

Speed of Processing · Attention & Working Memory · Memory · Reasoning · Social Cognition (face & emotion perception, attribution, Theory of Mind, empathy)

Communication

Auditory Comprehension · Info Processing · Verbal Expression · Discourse Planning · Reading Comprehension · Written Expression · Conversation · Social Interaction Pragmatics

Emotional

Anxiety · Depression · Frustration & Anger · Stress · Self-Concept & Confidence · Preferences & Motivations

Physical

Hearing & Visual Perception · Motor Speech / Articulation · Voice & Prosody · Fluency · Sleep & Fatigue · Pain & Headache & Vestibular

Communication Competence

- Family Communications
- Community Communications
- Social Communication
- Workplace Communication
- Academic Communication
- Information Management
- Problem Solving Communication

Sheila MacDonald (2017): Model of Cognitive-Communication Competence

Kognitive kommunikationsvanskeligheder

Kognitive kommunikationsvanskeligheder vil sige, at der i kommunikationen kan opstå udfordringer med at holde tråden og strukturere det, man vil sige, påvirkning af evnen til at udlede essensen af sproglig diskurs (mundtlig tale såvel som skriftsprog) og påvirkning af verbal fluency (ordfinding og taletempo). Social kommunikation er den del af kognitive kommunikationsvanskeligheder. Funktionsevnen afhænger af kontekst, samtalepartnere og udtrætning.

Frit efter Sheila MacDonald

Hvad er deltagelse?



Et relationelt begreb, vi påvirker gensidigt hinanden.

»En persons tilstedeværelse og aktive involvering i en social situation.«

Den enkelte og omgivelserne har et fælles ansvar for at engagere sig, bidrage til og påvirke situationen.

Det fælles tredje

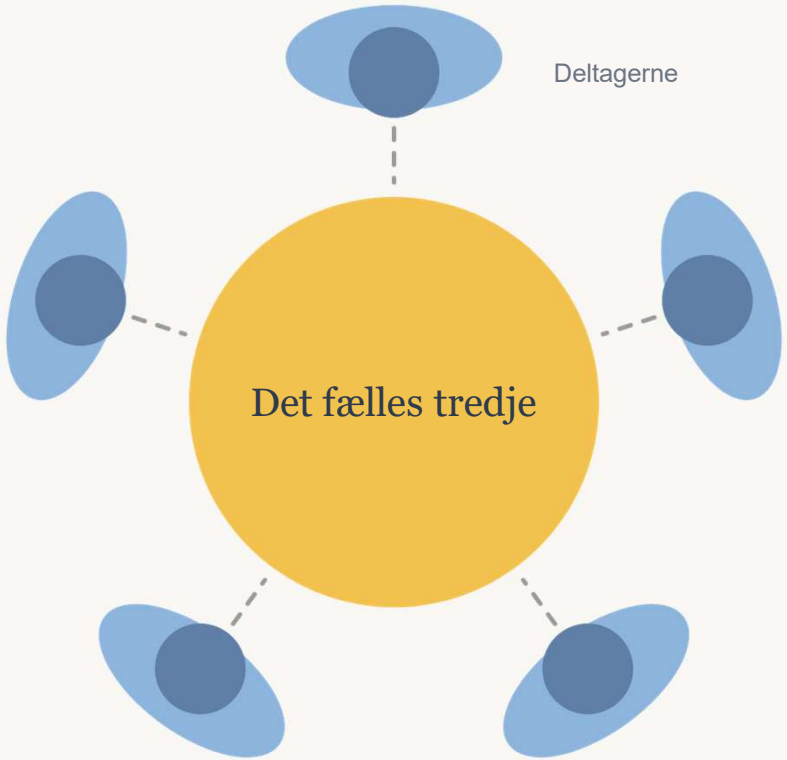

Samarbejde om en meningsfuld aktivitet

Et frirum fra identiteten som handicappet.

Ressourcerne kommer i spil, fordi deltagerne bliver opslugt af noget meningsfuldt.

Identitet handler om deltagelsesmuligheder

»Som et aspekt af en social praksis involverer læring hele personen, den indebærer ikke blot en relation til specifikke aktiviteter, men en relation til sociale fællesskaber – den indebærer, at man bliver en fuldgyldig deltager, medlem, en slags person (...) Aktiviteter, opgaver, funktioner og forståelser eksisterer ikke i isolation; de udgør dele af bredere relationssystemer, hvori de har mening. Disse relationssystemer opstår og reproduceres og udvikles i sociale fællesskaber, som til dels er systemer af relationer mellem personer. ***Læring indebærer således, at man bliver en anden person i forhold til de muligheder, som disse relationssystemer aktiverer.*** *At ignorere dette aspekt ved læring er ensbetydende med at overse den kendsgerning, at* ***læring indebærer konstruktion af identiteter****.«*

Lave og Wenger (2010), s. 49

05 HOLDENE

Målgruppe



- Løbende optag
- Peer to peer

05 HOLDENE

Pragmatisk tilgang

- Når vi arbejder på aktivitets- og deltagelsesniveau, har vi en pragmatisk tilgang.
- Kognitive kommunikationsvanskeligheder opstår i kommunikationen.
- Vi skal arbejde med det kommunikative samspil.

Tonefald og taletempo · Øjenkontakt · Holde sig til emnet
Reagere på den andens tegn · Give andre plads til at tale
Lytte aktivt · Regulere sig selv (tanker, meninger, adfærd)

05 HOLDENE

Dramaholdet

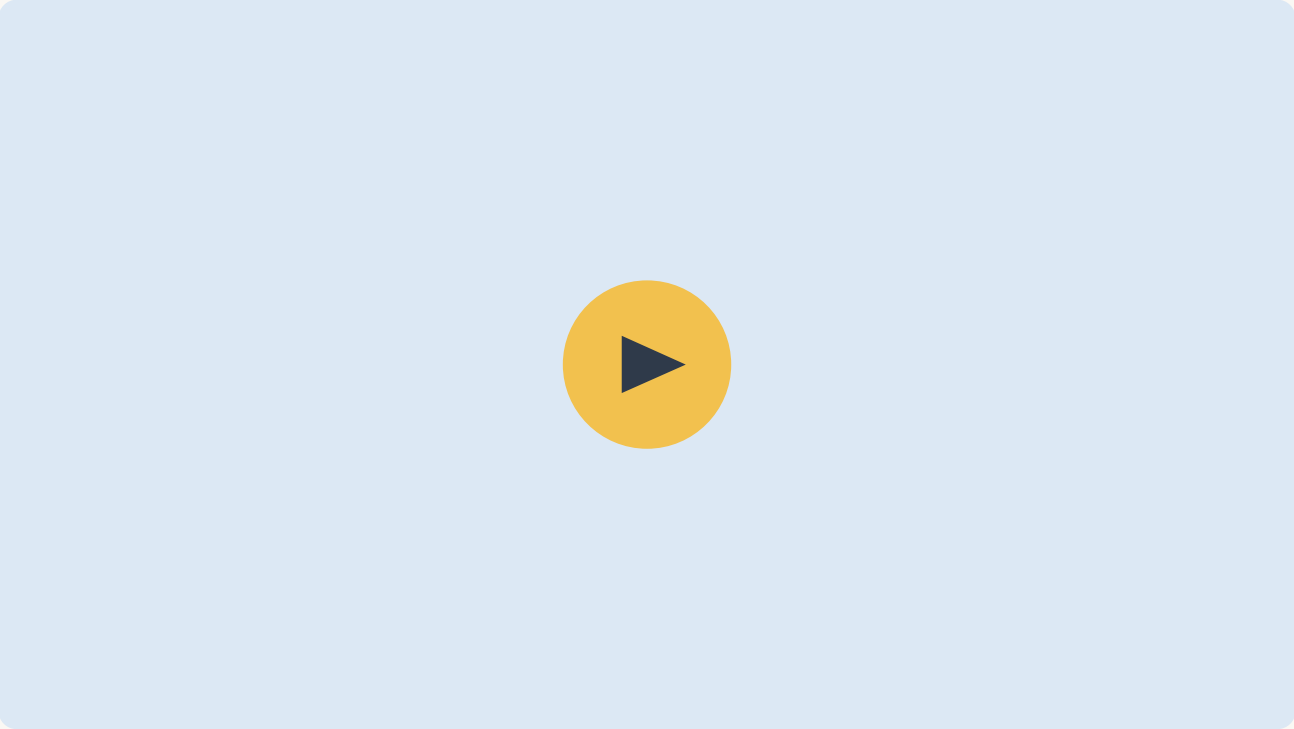

At åbne sig op for verden og den anden og interagere virker helende.

05 HOLDENE

Fællestræk for drama- og læseholdet

- Indlevelse
- Recovery
- Henvendelse
- Mærke egen stemning
- Initiativ
- Mentalisere
- Fællesskab
- Glæde
- Fantasi
- Forestillingsevne
- Koncentration
- Identitet
- Social interaktion
- Kommunikation
- Give og tage imod feedback

Eksempler på undervisningsmål fra læseholdet

- □ Jeg kan holde mig til emnet
- □ Jeg kan sige min mening
- □ Jeg kan tale om andet end mig selv
- □ Jeg svarer på spørgsmål, eller siger venligt fra
- □ Jeg kan få idéer til nye emner, som vi kan tale om
- □ Jeg stiller opklarende spørgsmål, hvis der er noget, jeg ikke forstår
- □ Hvis andre ikke forstår mig, forsøger jeg at sige det på en anden måde

- □ Min stemmeføring er overbevisende, men ikke aggressiv
- □ Mit tempo er let at lytte til
- □ Min tale er så vidt muligt klar og let at forstå
- □ Jeg kan have øjenkontakt
- □ Jeg kan kontrollere mit ansigtsudtryk og kropssprog
- □ Jeg er i stand til at kontrollere mit temperament i et vist omfang

- □ Jeg giver andre plads til at tale
- □ Jeg er i stand til at lytte og interessere mig for andre
- □ Jeg reagerer på de tegn, den anden viser, fx at nu skal vi til at slutte af
- □ Jeg kan indgå i en gruppe og give plads såvel som bidrage aktivt
- □ Jeg overskrider ikke andres grænser, fysisk eller ved at stille for private spørgsmål

Sådan evaluerer deltagerne sig selv på læseholdet

1 Deltageren udfylder skemaet alene

- Aktivt deltagende i undervisningen
- Small talk
- Formulere spørgsmål til teksten
- Genfortælle de vigtigste pointer fra et læst afsnit
- Holde den røde tråd, når man taler
- Række hånden op, vente på taleturen og tage øjenkontakt
- Socialt opmærksom, fx hilse, smile, øjenkontakt
- Tonefald og taletempo
- Opklare uenighed og tvivl
- Besvare spørgsmål om teksten
- Regulere sig selv: følelser, meninger, adfærd

→

2 Interview med en anden deltager

Arbejdsspørgsmål:

Hvad er jeg blevet bedre til, når vi er sammen på holdet?

Hvad skal jeg arbejde videre med?

Fra selvevalueringsskemaet

05 HOLDENE

Læseholdet

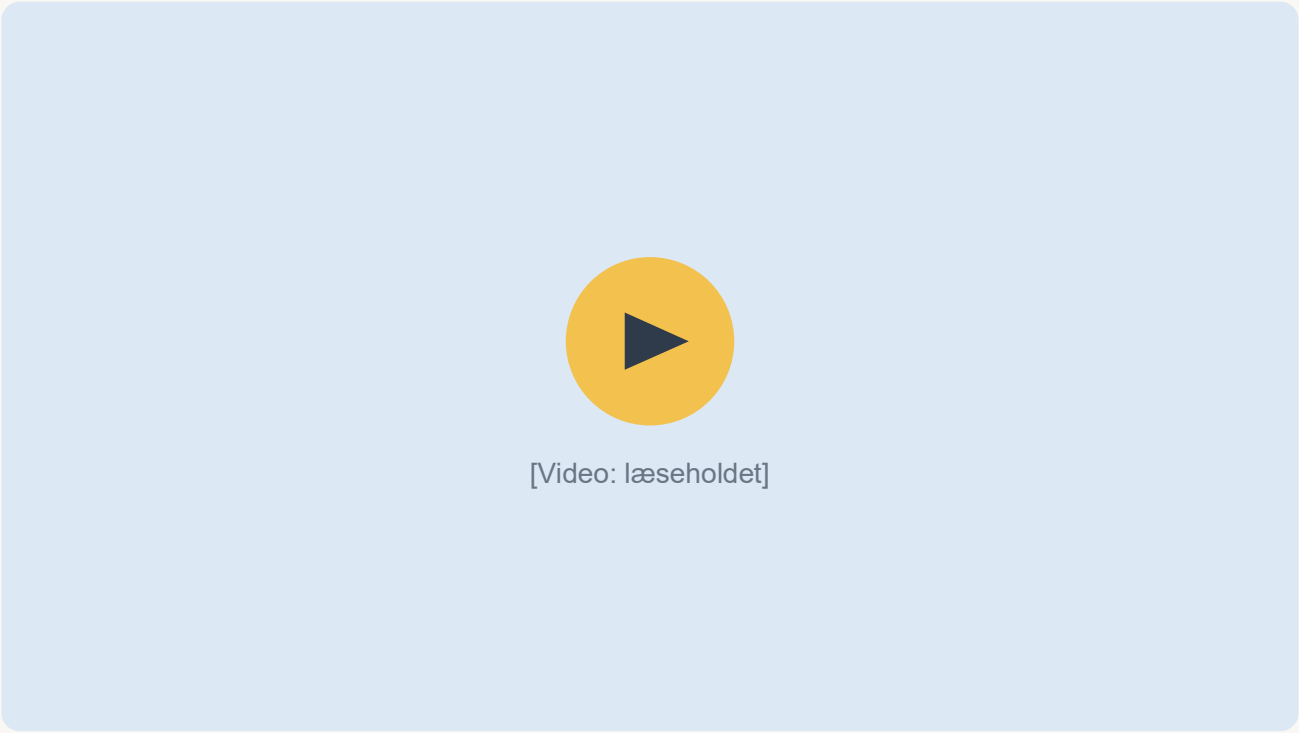

Komme ud af en boble. Blive engageret og dele noget med andre på en måde der forandrer en.

06 OPSAMLING

Hvordan kan vi tilrettelægge undervisningen med udgangspunkt i et fælles tredje og derved aktivere personens egne kræfter i hjerneskade-rehabiliteringen?

1

Have en rehabiliterende tilgang

Støtte i at håndtere, mestre og deltage

2

Lave indsatser på aktivitets- og deltagelsesniveau

Bemyndige, inddrage, samarbejde, lytte

3

Bruge kunst, kreativitet og leg

Blive engageret i noget uden for en selv. Blive ramt af mening. Være noget for andre.

Tak.